

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร
ในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
Participation in the Conservation of Local Wisdom on Agriculture
of Farmers in Mae Faek Municipality, Sansai District, Chiang Mai

สุดใจ วรรณวิชิต¹ พุฒิสรรค์ เครือคำ^{1*} พหล ศักดิ์กะทัศน์¹ และกอบลาภ อารีศรีสม²
Sudchai Wanwichit¹, Phutthisun Kruekum^{1*}, Pahol Sakatat¹ and Koblap Areesrisom²

¹สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยากรณ์และส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

²สาขาวิชาวิทยาการสมุนไพร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

¹Department of Resources Development and Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Production
Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

²Department of Medicinal Plant Science, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding author: rungsun14@hotmail.com

Abstract

Received: April 01, 2020

Revised: October 06, 2020

Accepted: January 27, 2021

This study was conducted to explore: 1) socio-economic attributes of farmers; 2) level of farmer participation in the conservation of local wisdoms on agriculture 3) factors related to farmers participation in the conservation of local wisdoms on agriculture; and 4) problems encountered and suggestions of the farmers. The sample group consisted of 278 farmers in Mae Faek municipality, Sansai district, Chiang Mai province. A set of questionnaires was used for data collection and analyzed by using descriptive statistics and multiple regression analysis.

Results of study revealed that most of the respondents were female, 54 years old on average, elementary school graduates or lower, and married. The respondents had 3 household members and 2 workforces on average. They had 3.30 rai of farm land and 63,284.17 baht of income from the agricultural sector and 118,288.95 baht of loans. Most of the respondents perceived news/information about the conservation of local wisdoms on agriculture 3 times a month and they contacted agricultural extension workers once a year on average. Most of them did not have social position and had experience in agricultural training/education trip twice a year on average. They had been living in Mae Faek for 37.71 years on average. As a whole the respondents participated in the conservation of local wisdoms on agriculture at a moderate level. Based on its details, they gained benefits from the participation most. This was followed by suggestions of a good way out and decision making, practice and operation,

and monitoring/assessment, respectively. Factors associated with the participation in the conservation of local wisdom on agriculture of farmers were statistically significant: gender, income from the agricultural sector, experience in agricultural training/education trip and period of living in the community.

The following were problems encountered: 1) the respondents did not have enough time; 2) concerned agencies lacked of public relations; 3) the respondent did not clearly gain benefits from the participation; and 4) there was no participation in activity planning. Therefore, development agencies should prepare effective public relations particularly to target groups. The activity planning should be prepared in advance in the year. Also, it should have promotion and extension of knowledge about the conservation of local wisdom on agriculture to the community

Keywords: participation of farmers, agricultural wisdom conservation, local cultural heritage

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก จำนวน 278 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์พหุคูณ

การศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.64 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2 คน พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 3.30 ไร่ รายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 63,284.17 บาทต่อปี ใช้จ่ายเงินทุนเฉลี่ย 118,288.95 บาท ได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี

ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์ฝึกอบรมหรืองานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่เฉลี่ย 37.71 ปี และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการและดำเนินงาน และน้อยที่สุดคือ ด้านการติดตามประเมินผล สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เพศ รายได้จากการทำการเกษตร ประสบการณ์ฝึกอบรมหรืองานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่

ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรที่สำคัญ คือ เกษตรกรไม่มีเวลาเนื่องจากมีงานมาก ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่จัดกิจกรรม เกษตรกรไม่ได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ที่ชัดเจน และขาดการวางแผนกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับความต้องการ โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า หน่วยงานพัฒนาควรมีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้ทั่วถึงและ

ตรงกลุ่มเป้าหมาย มีการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมล่วงหน้าในรอบปี และควรมีการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การอนุรักษ์
ภูมิปัญญาการเกษตร การสืบสานวัฒนธรรม
ท้องถิ่น

คำนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางความคิดที่บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือรุ่นทวดได้คิดค้นขึ้นมาใช้ โดยความคิดและการกระทำเหล่านั้น ได้พัฒนามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็น การละเล่น การแสดง ความเชื่อขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม พิธีกรรม ตลอดจนเป็นบรรทัดฐานในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นมรดกที่มีคุณค่าที่ไม่สามารถประเมินเป็นราคาได้ (Pimsen, 2002) โดยเฉพาะในด้านการเกษตรซึ่งอีกหนึ่งอาชีพที่มีการนำภูมิปัญญาเข้ามาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเตรียมการเพาะปลูก การดูแลรักษา จนกระทั่งการเก็บเกี่ยวและการถนอมอาหาร อย่างไรก็ตามการพัฒนาทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีก็สามารถเข้ามาแทนที่หรือทดแทนการใช้ภูมิปัญญาในการทำเกษตรกรรม ตลอดจนการมุ่งหมายที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมของผู้คนในยุคปัจจุบันเริ่มลดน้อยถอยลง ซึ่งทั้งสองปรากฏการณ์ที่กล่าวมานี้เป็นปัจจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การขาดการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตรโดยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในบริบทสังคมเขตเมืองที่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้สูญสิ้นไปพร้อมกับการล่มสลายของการทำเกษตรกรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมในพื้นที่ชนบทที่ยังคงมีการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาให้เป็นบรรทัดฐานและแนวปฏิบัติในการทำเกษตรกรรม ทั้งนี้พื้นที่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบทเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มี

แนวโน้มการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตรลดน้อยถอยลงพร้อมกับการแปรเปลี่ยนของพื้นที่ทำการเกษตรกรรมไปเป็นพื้นที่ที่ใช้รองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง จึงทำให้มีหน่วยงานในพื้นที่ดังกล่าวได้จัดทำแผนงาน ยุทธศาสตร์ และโครงการที่มุ่งให้เกษตรกรหรือประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาในด้านการเกษตรให้เกิดผลประโยชน์ทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Sampantamit *et al.*, 2009)

เทศบาลตำบลแม่แฝกอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่อยู่ในเขตกิ่งเมืองกิ่งชนบท และได้ประสบปัญหาภูมิปัญญาชาวบ้านและปราชญ์ชาวบ้านเริ่มสูญหาย เนื่องจากไม่ได้รับความสนใจจากคนรุ่นหลังและขาดการจัดเก็บข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญทำให้สำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝกมีการกำหนดพันธกิจในการส่งเสริมการศึกษา บำรุงศาสนา ศิลปะ จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน อนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบไป โดยมีตัวชี้วัดคือ ประชาชนร้อยละ 90 ได้อนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในภาคการเกษตรเป็นอีกภาคส่วนที่ได้มีการส่งเสริมให้มีการต่อยอด พื้นที่สืบสานให้มีการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นสินค้าที่มีศักยภาพสูงด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรม เช่น สินค้าเพื่อสุขภาพและความงาม ผลิตภัณฑ์อาหาร สินค้าหัตถกรรม และของที่ระลึก เป็นต้น อันเป็นที่มาให้เกิดการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตร อาทิ โครงการสืบสานอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว กิจกรรมงานไม้ดอกไม้ประดับสำหรับการเข้าร่วมงาน ประเพณีกิจกรรมไม้ดอกไม้ประดับของจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนโครงการงานวันเกษตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้

เกิดการพัฒนาด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ เป็นต้น (Mae Faek municipal office, 2019)

จากการกำหนดพันธกิจ เป้าประสงค์ จนนำไปสู่การกำหนดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่สนับสนุนการอนุรักษ์ พื้นฟูและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ของสำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝก ถ้าหากมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรแล้วนั้น จะเป็นประโยชน์สำคัญกับสำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝกในการกำหนดยุทธศาสตร์ โครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน และสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและประชาชนให้เป็นไปตามค่าเป้าหมายตัวชี้วัดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กำหนดไว้ทั้งในแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ.2561-พ.ศ.2565 ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ เกษตรกรในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก โดยกำหนดให้มีการสุ่มหมู่บ้านจำนวน 6 หมู่บ้าน จากทั้งหมด 12 หมู่บ้าน (สุ่มในสัดส่วนครึ่งหนึ่ง หรือ

ร้อยละ 50 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก (การสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling)) ได้ผลการสุ่มดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านหนองมะจับ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยแก้วหมู่ที่ 6 บ้านแม่แต หมู่ที่ 8 บ้านหนองสะ หมู่ที่ 9 บ้านพระธาตุ และหมู่ที่ 12 บ้านหนองไหว โดยทั้ง 6 หมู่บ้านตัวอย่างมีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรรวมทั้งหมด 911 ครัวเรือน จากนั้นกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 278 ครัวเรือน

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน โดยทำการเทียบสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดในแต่ละหมู่บ้านตัวอย่างกับขนาดตัวอย่างทั้งหมด เพื่อหาขนาดตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน เมื่อได้ขนาดครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง จึงทำการสุ่มครัวเรือนเกษตรกรโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการใช้ตารางเลขสุ่มตามรายชื่อครัวเรือนเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน เนื่องด้วยงานวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) คือ เกษตรกร ดังนั้นจึงกำหนดให้มีหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรหรือเกษตรกรผู้ที่สามารถตอบคำถามได้ในแต่ละครัวเรือนตัวอย่างเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลในการศึกษา และมีจำนวนเกษตรกรที่ใช้ศึกษารวม 278 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 278 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะพื้นฐานบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร ซึ่งแบ่งประเด็นการศึกษา

ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจ 2) ด้านการปฏิบัติและดำเนินงาน 3) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการติดตามประเมินผล และตอนที่ 3 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเกษตรกร จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรกำหนดให้เกษตรกรตอบแบบสอบถาม โดยแสดงคะแนนการมีส่วนร่วมเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข 5 ระดับ คือ 5=มีส่วนร่วมมากที่สุด 4=มีส่วนร่วมมาก 3=มีส่วนร่วมปานกลาง 2=มีส่วนร่วมน้อย และ 1=มีส่วนร่วมน้อยที่สุด จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และแบ่งช่วงสำหรับการพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ระดับทัศนคติ (ความคิดเห็น)
4.51-5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.51-4.50	มีส่วนร่วมมาก
2.51-3.50	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.51-2.50	มีส่วนร่วมน้อย
1.00-1.50	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์พหุคูณถอย (Multiple Regression Analysis) และใช้โปรแกรมสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ช่วยในการวิเคราะห์ ทั้งนี้การวิเคราะห์พหุคูณถอย เป็นสถิติที่ใช้การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม กับตัวแปรอิสระ ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระใดที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางใด โดยการศึกษาครั้งนี้คัดเลือกตัวแปรอิสระจำนวน 14 ตัวแปร และกำหนดการวัดดังนี้ ได้แก่ 1) เพศ [ชาย=0, หญิง=1] 2) อายุ [จำนวนปี] 3) ระดับการศึกษา [ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า=0, สูงกว่าประถมศึกษา=1] 4) สถานภาพทางการสมรส [สถานภาพสมรส=1, สถานภาพอื่น ๆ] 5) สมาชิกในครัวเรือน [จำนวน:คน] 6) แรงงานในครัวเรือน [จำนวน:คน] 7) พื้นที่ทำการเกษตร [จำนวน:ไร่] 8) รายได้จากการทำเกษตร [จำนวน:บาทต่อปี] 9) เงินกู้ [จำนวน:บาท] 10) การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตร [จำนวน:ครั้งต่อเดือน] 11) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร [จำนวน:ครั้งต่อปี] 12) ตำแหน่งทางสังคม [มีตำแหน่ง=1, ไม่มีตำแหน่ง=0] 13) ประสบการณ์ฝึกอบรมหรือดูงานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น [จำนวน:ครั้งต่อปี] และ 14) ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ [จำนวน:ปี] และจากการศึกษาปัญหา Multicollinearity พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) สูงเกิน 0.70 ที่จะก่อให้เกิดการละเมิดข้อกำหนดเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (Prasitrat, 2005)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้วิธีการจัดประเภทและจัดกลุ่ม (Categorize and sort)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.64 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 3.30 ไร่ มีรายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 63,284.17 บาทต่อปี มีเงินกู้จากแหล่งเงินทุนเฉลี่ย 118,288.95 บาท ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตรเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีประสบการณ์ฝึกอบรมหรือดูงานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่เฉลี่ย 37.71 ปี

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมแต่ละด้านจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.38) รองลงมาด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 3.29) ด้านการปฏิบัติการและดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.24) และด้านการติดตาม

ประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.13) ตามลำดับ (Table 1) โดยสามารถแสดงรายละเอียดการมีส่วนร่วมที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 5 อันดับแรกในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจ

ประเด็นที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งคณะกรรมการของชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.73) รองลงมา ได้แก่ มีส่วนร่วมในการประชุมที่ชุมชนจัดขึ้นเกี่ยวกับการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.51) มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและโต้แย้งในที่ประชุมของหมู่บ้านเกี่ยวกับการทำเกษตรและจัดงานประเพณีในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.34) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่ผ่านมาในชุมชนกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.31) และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านหรือชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.23)

2) ด้านการปฏิบัติการและดำเนินงาน

ประเด็นที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปีของเทศบาลหรือที่ประชุมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.47) รองลงมา ได้แก่ มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิกของชุมชนหรือหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.41) มีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ (ค่าเฉลี่ย 3.29) มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมในชุมชนและจัดตั้งกลุ่มผู้นอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.28) และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการกิจกรรมการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.26)

3) ด้านการรับผลประโยชน์

ประเด็นที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ได้รับประโยชน์ในการจัดการด้านประกันสุขภาพชีวิตรักษาพยาบาลของชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.49) รองลงมา ได้แก่ ได้รับ

ประโยชน์ในการได้รับความรู้ทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภาครัฐหรือเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.44) ได้รับประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์ในภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.43) ได้รับประโยชน์ในการจัดการด้านกองทุนหมู่บ้านและธุรกิจชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.43) และได้รับประโยชน์ในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรและนำเทคโนโลยีมาปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.38)

4) ด้านการติดตามประเมินผล ประเด็นที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการ

พิจารณาถึงผลดีผลเสียของกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.21) 2) มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัตินำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.21) มีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบเกี่ยวข้องกับการจัดโครงการและกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.19) มีส่วนร่วมในการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังจะสูญหายไปและนำกลับมาให้มีคุณค่าใหม่ (ค่าเฉลี่ย 3.17) และมีส่วนร่วมในการติดตามผลการประกอบอาชีพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.16)

Table 1 A level of the participation in the conservation of local wisdom on agriculture of farmers in Mae Faek municipality, Sansai district, Chiang Mai province

(n=278)

The participation in the conservation of local wisdom on agriculture of farmers	$\bar{x}$	S.D.	Description
Proposal and decision making	3.29	0.996	Moderate
Operational and proceed	3.24	1.019	Moderate
Receiving benefit	3.38	0.865	Moderate
Monitoring and evaluation	3.13	1.072	Moderate
Total	3.26	0.913	Moderate

4.51-5.00 = Highest; 3.51-4.50 = High; 2.51 -3.50 = Moderate; 1.51-2.50 = Low; 1.0 -1.50 = Lowest

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 14 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ความผันแปรของตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรอยู่ร้อยละ 39.60 ($R^2=0.396$) และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการ

อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติพบว่า มีตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร ได้แก่ เพศ รายได้จากการทำเกษตร ประสบการณ์ฝึกอบรมหรือดูงานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน (Table 2) ซึ่งสามารถอธิบายและวิจารณ์ผลได้ ดังนี้

1. เพศสามารถอธิบายได้ว่า ถ้าเกษตรกรที่เป็นเพศชายจะมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมในสังคมเกษตรกรรมยังให้บทบาทของผู้ชายเป็นผู้นำหรือตัวแทนในการประกอบพิธีกรรมอยู่

โดยมีผู้หญิงเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนกิจกรรมหรือพิธีกรรม จึงทำให้มีโอกาสสูงที่เพศชายจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรในฐานะผู้นำหรือตัวแทน ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sukloy and Mungkung (2006) ที่พบว่า ประชาชนเพศชายจะมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิงในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ภายใต้อาณาเขตสงวนชีวมณฑลที่ส่วนใหญ่ยังยึดถือประเพณีและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมที่มีความเชื่อว่าผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัวจึงทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ควรเป็นหน้าที่ของผู้ชาย

2. รายได้จากการทำการเกษตรสามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรที่มีรายได้จากการทำการเกษตรที่เพิ่มขึ้น จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากการที่เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นย่อมมีศักยภาพในการสนับสนุนทุน โดยเฉพาะการเป็นตัวแทนหรือร่วมเป็นเจ้าของภาพในการสนับสนุนเงินทุนเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทางกลับกัน เกษตรกรที่มีรายได้น้อยการสนับสนุนเงินทุนหรือการแบ่งเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะมีอย่างจำกัด เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Jindason and Klaitabtim (2015) ที่พบว่า การมีรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

3. ประสิทธิภาพหรือผลงานด้านการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร สามารถอธิบายได้ว่า

เกษตรกรที่มีประสิทธิภาพการฝึกอบรมหรือดูงานด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรมากขึ้นจะทำให้มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรสูงขึ้นตามไปด้วย โดยการเข้าอบรมหรือดูงานนั้นทำให้เกษตรกรได้เห็นถึงวิธีการกระบวนการ หรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ของการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร ซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ในการช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตร ที่จัดขึ้นจากหน่วยงานของรัฐ ชุมชน หรือเอกชน ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสนับสนุนการศึกษาของ Patsin (2017) ที่พบว่า การส่งเสริมและฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นแหล่งที่มาของภูมิปัญญาการอนุรักษ์ ดินของชุมชนบ้านหนองโก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

4. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วเกษตรกรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่เพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 0.005 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรที่มีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้มานาน มักอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มาตั้งแต่กำเนิด จึงมีความผูกพันกับพื้นที่ และต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบทอดไปยังรุ่นลูกหลาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Charoenlak et al. (2018) ที่พบว่า การผสมผสานความรู้เก่าและใหม่ เพื่อสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เป็นหนึ่งในแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเพื่อการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาของ เกษตรกรสวนส้มโอลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี

Table 2 Factors associated with the participation in the conservation of local wisdom on agriculture of farmers in Mae faek municipality, Sansai district, Chiang Mai province

Independent variables	Dependent variable		
	Participation in Conservation Local Wisdom Agriculture		
	B	t	Sig.
Gender	-0.278	-2.543	0.012*
Age	0.006	1.197	0.232
Education level	-0.232	-1.650	0.100
Marital status	-0.160	-1.253	0.211
No. of household member	0.062	1.471	0.142
No. of agricultural workforce	-0.016	-0.275	0.783
No. of agricultural area	0.003	0.406	0.685
Income earned form the agricultural sector	1.471E-6	2.401	0.017*
Loan	-5.639E-8	-0.532	0.595
News/information perception about the conservation of local wisdoms on agriculture	0.021	0.679	0.498
Contact with agricultural extension officer	-0.030	-1.381	0.169
Social position	0.065	1.740	0.083
Experience in agricultural training/education trip about the conservation of local wisdoms on agriculture	0.058	2.472	0.014*
Period of setting the house	0.005	2.082	0.038*
Constant	2.533	7.603	0.000
R²=0.396 (39.60%)	F=3.235	Sig. of F=0.000	

* Statistically significant level at 0.05

ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝกอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่พบว่า 1) เกษตรกรไม่มีเวลาเนื่องจากมีงานมากโดยเฉพาะงานเกษตรกรรม 2) หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดโครงการหรือดำเนินกิจกรรมขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงในแต่ละ

ชุมชน 3) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลประโยชน์ที่ชัดเจนจากการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร และ 4) หน่วยงานที่มีหน้าที่ขาดการกำหนดกิจกรรมร่วมกับเกษตรกรหรือประชาชนก่อนที่จะมีการจัดโครงการ ซึ่งเกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า 1) หน่วยงานพัฒนาควรมีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้ทั่วถึงและตรงกลุ่มเป้าหมาย 2) ควรมีแผนการจัดกิจกรรมล่วงหน้าต่อเนื่องตลอดปี และ 3) ควรมีการส่งเสริมและ

ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้แก่ชุมชนมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.64 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 1 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 3.30 ไร่ มีรายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 63,284.17 บาทต่อปี มีเงินกู้จากแหล่งเงินทุนเฉลี่ย 118,288.95 บาท ได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตรจากสื่อเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากทางสื่อโทรทัศน์ มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี มีการติดต่อกับเพื่อนบ้านด้านการเกษตรและด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีประสบการณ์ฝึกอบรมหรือดูงานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี และมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่เฉลี่ย 37.71 ปี

ในภาพรวมของระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเสนอทางออกและการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการและดำเนินงาน และด้านการติดตามประเมินผลเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยสุด อย่างไรก็ตามค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในช่วงระดับปานกลาง

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ รายได้จากการทำการเกษตร ประสบการณ์ฝึกอบรมหรือดูงานด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่

ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามที่เกษตรกรได้เสนอคือ เกษตรกรไม่มีเวลาเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเกษตรเนื่องจากมีภาระงานในการทำการเกษตรมาก หน่วยงานภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดโครงการและกิจกรรม เกษตรกรไม่ได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมและขาดการวางแผนกิจกรรมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและประชาชน โดยทั่วไป โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานพัฒนาการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้ทั่วถึงแต่ละชุมชนและตรังกลุ่มเป้าหมายที่สุด มีแผนการจัดกิจกรรมล่วงหน้าที่มีการประกาศหรือแจ้งให้เกษตรกรและประชาชนทราบ และควรมีการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้แก่ชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรในภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝกควรมีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร โดยให้มีการประชาสัมพันธ์โดยตรงสู่เกษตรกรในแต่ละชุมชน เช่น การติดป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ทางรถกระจายเสียง และการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ และในทางอ้อมควรสร้างความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการอีกทางหนึ่ง

2. หลังจากการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตรสำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝกควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรหรือตัวแทนของเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเพื่อให้เกิดกระบวนการสะท้อนถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

สำหรับเป็นข้อมูลไว้ใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหรือจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการเกษตรให้สอดคล้องกับบริบทของเกษตรกรและชุมชนในปัจจุบันให้มากที่สุด

3. สำนักงานเกษตรอำเภอสันทรายและสำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝกควรมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าแปรรูปการเกษตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมายกระดับมูลค่าของสินค้า หรือสร้างเป็นเรื่องราวเพื่อให้สินค้ามีความน่าสนใจในการเลือกซื้อ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มหรือมีรายได้เสริม นอกเหนือจากการทำเกษตรกรรมโดยตรง

4. สำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝก สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย ตลอดจนมหาวิทยาลัยแม่โจ้ควรมีการร่วมมือกับเกษตรกรและชุมชนในการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้เป็นแบบแผนหรือเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการเผยแพร่ทั้งในรูปแบบของสื่อออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเรียนรู้และสืบสานของประชาชน ตลอดจนมีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรเป็นฐานในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าแปรรูปทางการเกษตร รวมถึงการใช้เป็นจุดเด่นสำหรับการพัฒนาและสร้างบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

5. สำนักงานเทศบาลตำบลแม่แฝก ควรมีการจัดรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ โดยผ่านทางสื่อ ทั้งที่เป็นเอกสาร คู่มือ สื่อออนไลน์ต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรและคนในชุมชน รับทราบถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีงามคงอยู่ไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลแม่แฝก ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและร่วมดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณคณาจารย์ บุคลากร สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขจนงานวิจัยสำเร็จลงได้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Charoenlak, N., T. Unaromlert and N. Sungrugsa. 2018. A study of wisdom and conservation and revival of the way of life of pomelo farmers in the Nakhon Chai Si river basin. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal** 21(1): 181-198. [in Thai]
- Jindason, S. and J. Klaitabtim. 2015. A people's participation in mangrove conservation of bangyaphrak subdistrict, Mueang district, Samut Sakhon province. **Academic Journal Bangkokthonburi University** 4(2): 162-173. [in Thai]

Mae Faek municipal office. 2019. **5-year Local Development Plan (2018-2020).**

Chiang Mai: Planning and Policy Analysis Department, Mae Faek Municipal Office. 296 p. [in Thai]

Patsin, T. 2017. A management of environmental with local wisdoms: The case study Ban Nonggoa Kosumphisal district, Mahasarakham province. **Chophayom Journal** 28(1): 193-202. [in Thai]

Pimsen, P. 2002. **Language and Literature Local Isan.** KhonKaen: Prathamakhant. 192 p. [in Thai]

Prasitratsin, S. 2005. **Applications of Statistical Methods in Research.** 4th. Bangkok: Fueang Fa Printing House. 445 p. [in Thai]

Sampantamit, T., S. Roongtawanreongsri and A. Itharat. 2009. Economic valuation of potential utilization of medicinal plants in Khao Hua-Chang community forest, Tambon Tamot, Amphoe Tamot, Phatthalung Province. **Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities** 15(6): 943-960. [in Thai]

Sukloy, T. and N. Mungkung. 2006. Factor affecting community's participation in forest resource conservation: Klongsai village, Wang Nam Khiao sub-district, Wang Nam Khiao district, Nakhon Ratchasima province. **Applied Economics Journal** 13(1): 15-26. [in Thai]

Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis.** 3rd. New York: Harper and Row Publication. 1130 p.